

Klonenes kamp

//

//]]]]> //]]>

ESSAY: *Gå aldri fra meg* snakker for alle de som i vår sosiale orden blir fortalt at de er individer, men egentlig blir behandlet som reservedeler.

Av Nancy Fraser, amerikansk filosof. Fra Klassekampen, 6. august 2013.

Rettferdighet har en spesiell plass blant dydene. De gamle grekerne anså den som den fremste dyden, den som styrer alle de andre. I *Staten* sier Platon at et menneske er et rettferdig menneske hvis tre deler av sjelen (fornuft, ånd og appetitt) og de tre dydene som assosieres med dem (visdom, mot og måtehold) står i rett forhold til hverandre.

På samme måte er det med den rettferdige byen. Her utøver hver klasse sine respektive dyder ved å utføre de oppgaver de er skapt for, og legger seg ikke borti andres. De kloke og rasjonelle styrer, de med mot og vilje står for forsvaret, og resten, de som mangler mot og intellekt, men som er

måte- holdne, har ansvar for landbruket og det fysiske arbeidet. Rettferdighet er det harmoniske forholdet mellom disse bestanddelene, de øvrige dydenes rette orden.

De fleste moderne filosofer har avvist Platons oppdeling. I dag tror knapt nok noen at en rettferdig by er strengt klassesdelt i en permanent styrende klasse, en permanent militær klasse og en permanent arbeiderklasse, og hvor de ulike klassene lever svært forskjellige liv.

Men mange filosofer har beholdt synet på rettferdighet som noe viktigere enn andre dyder, en slags fremste dyd eller metadyd.

Det er en versjon av denne ideen som preger John Rawls kjente bok fra 1971, *A Theory of Justice*, som skapte fornyet interesse for rettferdighet. I boka hevder Rawls at «rettferdighet er den første dyd i sosiale institusjoner, slik sannhet er for tanke-systemer». Med dette mente han ikke at rettferdighet er den fremste dyd, men derimot at det er den mest fundamentale, den som sikrer grunnlaget for å utvikle de andre dydene.

I prinsippet kan et samfunn demonstrere en rekke dyder – det kan for eksempel være effektivt, velordnet, harmonisk, omsorgsfullt eller foredlende. Men da er det en forutsetning at samfunnet det gjelder er rettferdig. Dermed er rettferdighet den fremste dyd på følgende måte: Det er bare ved å overvinne institusjonalisert urettferdighet at vi kan skape grobunn for andre dyder, både på samfunns- og individnivå.

Hvis Rawls har rett, noe jeg tror han har, er det riktig at rettferdigheten har en spesiell plass blant dydene. Når vi ser på hvordan vi organiserer et samfunn, må vi begynne med å spørre oss selv: Er det rettferdig? For å svare på det kan vi bygge på en annen av Rawls' innsikter: «Rettssubjektet er grunnstrukturen i samfunnet.»

Påstanden retter oppmerksomheten vår vekk fra samfunnsforholdene vi opplever i hverdagen, og mot de institusjonaliserte grunnreglene de er basert på, de som styrer hvordan vi mennesker forholder oss til hverandre. Det er først når disse grunnreglene er rettferdige at andre forhold, som vi erfarer mer direkte, også kan bli rettferdige. I likhet med Platons er selvsagt også Rawls' syn på rettferdighet problematisk når vi kommer til detaljene. Men i dette essayet støtter jeg ideen hans om at rettferdigheten som utgangspunkt bør danne grunnlaget for samfunnet.

For å utforske denne ideen, og for å demonstrere at den fortsatt er relevant i det 21. århundre, vil jeg se nærmere på et skjønnlitterært verk, Kazuo Ishiguros roman fra 2005, *Gå aldri fra meg*.